

SAİT FAİK VE MİLJENKO JERGOVIÇ'İN HİKAYELERİNDE ÇEVRESEL ETMENLERİN ANLAMSALLIĞI*

Sibel BAYRAM***

ÖZET

Modern Türk hikayeciliğin kurucusu olarak kabul edilen Sait Faik, klasik hikaye kurallarını yıkmış getirdiği yeniliklerle "kökü kendisinde olan" bir yazar olarak kabul edilir. Daha çok kendisinden yola çıkarak çevresindeki izlenimlerini anlatan yazar, insan gerçeğini anlamaya çalışmıştır. İnsanların yaşama biçimlerini, isteklerini, tasalarını, korkularını ve sevinçlerini irdeleyerek kendisine özgü bir tarz oluşturmayı başarmıştır. Hikayelerinde küçük insanı şiir kokusunda anlatır. Saraybosna'da doğan Miljenko Jergoviç adlı yazar da Sait Faik gibi hikayelerinde hayatı aşırılıklara kaçmadan şiir tadında ifade etmiştir. Akıcı bir dille olayları anlatırken başka insanların dikkat etmediği küçük unsurlara farklı anlamlar yükler. Farklı milletlere ait olmakla birlikte iki yazarın tekniği ve bakış açıları arasında benzerlikler gösterilmektedir. İkisi de çevredeki canlı cansız unsurları kullanarak hikayelerinin temasını oluştururlar.

Her iki yazarın hikâyelerinde mekân önemli bir karakter olarak karşımıza çıkar. Yaşanılan mekânlar, şehirler, aynı zamanda hayat öykümüzün belgeleridir. Her şehir binlerce, milyonlarca hayat saklar. Aynı zamanda geleceğe dair hayalleri de barındırır. İnsanlar yaşadığı mekânlardan izler taşır aynı zamanda izler de bırakır. Mekânla insan arasında karşılıklı bir alış-veriş söz konusudur. Bu alışveriş sadece mekânla sınırlı olmayıp insanın çevresindeki her nesne her unsurla varolan bir alışveriştir. Jergoviç'in hikâyelerinde Saraybosna'yı ele alış biçimi ile Sait Faik'in İstanbul'u ele alış bakımından benzerlikler gösterir. Her iki yazarın hikâyelerinde şehir, olayların arka fonunda her zaman kendisini hissettirir. Okuyucu mekânı unuttuğu anda şehir yine karşımıza çıkar.

Eserlerinde trajedileri göremeyiz. Miljenko Jergoviç, Bosna savaşını hikayelerinde konu ederken dahi savaşın arka planındaki sıradan günlük hayatın fotoğrafını bize verir. Sait Faik ve Miljenko Jergoviç, yaşamın sahnelerini böylece küçük fotoğraflarla betimler.

Anahtar Kelimeler: Günlük hayat, uyum, sıradanlık, küçük insanlar.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Okt. Dr. Sarajevo Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı, El-mek: sibelbayram02@hotmail.com

*** Bu makale "Burç Üniversitesi, Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi 17-19 Mayıs 2013", Bosna-Hersek adlı kongrede sunulmuş olan bildirinin genişletilmiş halidir.

THE IMPORTANCE OF ENVIRONMENTAL FACTORS IN THE STORIES OF SAİT FAİK AND MILJENKO JERGOVIC

ABSTRACT

Sait Faik, accepted as the founder of modern Turkish story writing terminated the old rules of story writing and he was accepted as the writer whose root is in his hands because of the innovations he made in story writing. He mostly wrote about impressions he captured from the things happening around himself by using his inner creative strength and tried to understand human factor. He managed to create his own writing style by examining and studying the way of living of human, their wishes, fears, worries and joys. In his stories he told the daily man poetically. Miljenko Jergovic, born in Sarajova, tells the life poetically without extremes like Sait Faik. While telling the events in a fluent way, He gives different meanings to unimportant things which other people don't recognise. It is stated that there are similarities between the writing style and point of view of these story writers although they were from two different nations. They created the theme of their stories using inanimate and living things around.

Place comes out as an important character in both writer's stories. Places in which we lived and cities are also an important element of our life story. Every city hides thousands, millions of lives in them. At the same time they accommodate dreams from futures. The place where people live have an impact on them and they have also an impact on places. Place and people interact with each other. People's interaction is not only limited with place but also with objects and things. There is great similarity between how Sait Faik uses İstanbul and how Jergović uses Saraybosna in their stories. Cities have a great effect in both writer's stories in the background. Whenever readers forget about the city, it reminds readers of itself. We cannot see tragedies in their stories. Even Miljenko Jergović wrote about the Bosnian war, he gave us the picture of ordinary life behind the war scenes. They described sceneries of life with little pictures.

Key Words: Daily life, harmony, ordinariness, unimportant people.

GİRİŞ

Farklı edebiyatlardaki eserleri karşılaştırmak, farklı kültürler hakkında bilgi edinmemizi ve aynı durumun farklı ya da benzer bakış açılarını görmemizi sağlar. Emel Kefeli'ye göre: "*Medeniyetlerin karşılaşması ile karşılaştırmalı edebiyat arasında bir bağ kurularak kendisinden farklı kültürlerle kaynaşmayan medeniyetler nasıl gelişmezlerse, farklı edebiyatlarla karşılaşmayan edebiyatların da tek bakış açısıyla sınırları gelişemez...*" (Akt. Tarhan Gündoğ, 2009:3) Türk edebiyatının önemli hikâye yazarlarından Sait Faik ile Bosna-Hersek edebiyatına ait son dönem önemli hikâyecilerinden Miljenko Jergović, mekânı ve çevredeki diğer unsurları hikâyelerinde işleyiş tarzı bakımından benzerlikler göstermektedir. Farklı milletlere ait hikâyeler de olsalar teknik bakımından ortaklıklar bulunmaktadır. Arnold'a göre: "*Her yerde bir ilişki ve her yerde bir örnek bulunur. Tek başına hiçbir olay, hiçbir edebiyat başka olaylardan, başka edebiyatlardan kopuk*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

olarak ele alındığında yeterince anlaşılmaz." (Akt. Tarhan Gündag:2009:3)

"Tahir Alangu'nun Türk hikâyeciliğinin "yol açıcıları" olarak değerlendirdiği harf devriminden 1950'lere kadar eser veren Fahri Celal Göktulga, Selahattin Enis, Osman Cemal Kaygılı, Kenan Hulusi Koray, Nahit Sırrı Örik, Bekir Sıtkı Kunt, Reşat Enis Aygen, Memduh Şevket Esendal, Sadri Ertem, Sabahattin Ali gibi isimler Türk hikâyesindeki mekân anlayışını gerçekçi bir çizgiye çekme konusunda oldukça başarılı olmuşlardır." (Özdemir, 2006:22)

"Türk hikâyesinde 'zamanı ve mekânı' gittikçe daha küçük parçalara ayırarak anlatmak isteyen ve gittikçe daha geniş ölçüde küçük adama ve onun gündelik, küçük yaşayışına doğru giden yeni hikâye anlayışı", Sait Faik tarafından geliştirilecektir." (Özdemir, 2006:22)

Bosna-Hersek edebiyatının son dönem hikâyecilerinden Miljenko Jergoviç, Saraybosna Üniversitesinde felsefe ve sosyoloji eğitimi gördü. "Gözlemevi Varşova" kitabını yayımladı. Daha sonra 1994 yılında "Sarajevo Marlboro" adlı günlük hayata dair kısa hikâye kitabını yayımladı.

Bildiğimiz gibi romanlarda, hikâyelerde mekân önemli bir unsurdur. "Dünya üzerindeki bütün doğal oluşumlar mekân denilen varlığın boyutları içinde yer alır ve onunla ölçülebilirler. Bachelard, 'mekân peteklerin binlerce gözünde zamanı sıkıştırılmış olarak tutar, mekân bu işe yarar.' der." (Akt. Özdemir, 2006:3)

"Bachelard, 'Mekânın Poetikası' isimli eserinde ev, yuva, kabuk kavramlarından yola çıkarak en ilkel imgelemlerle mekânı açıklamaya çalışır. Kaplumbağanın, istiridyenin, çekirdek içinin kabuğu, kuşun yuvası, insanoğlunun kendisi için yaptığı evi ve inşa ettiği çevresi yaşamı mümkün kılan mekânlardır." (Özdemir, 2006:3)

Mekân, tarihin ilk yıllarından itibaren insanın hayatını etkileyen önemli unsur olmuştur. İnsanoğlu en başta barınak problemini çözmüş ve çevresiyle karşılıklı iletişime geçmiş, hayatındaki her nesne gittikçe ayrı bir anlam, önem kazanmıştır. Kendisine göre anlamlar yüklemiştir. Şehirler, insanoğlunun kullandığı nesnelere kültürünü, hayat felsefesini, dünyaya bakışı tarzını yansıtmıştır. Ayna görevini görmüştür. Aynı zamanda şehirler ve nesnelere geçen sosyal zamanın göstergesi olmuştur.

Mekânla, nesnelere ve insan arasında zamanla güçlü bir bağ oluşmuştur. Öyle ki insanoğlu bunları kaybetmemek için zaman zaman çatışmaya girmiştir. Savaşların, kavgaların bir nedeni de budur. Kaybetmemek için canını feda etmeyi göze aldığı olur. Bağlayıcı özellikler olup duygusal bağ oluşur.

Mekânlar ve çevresel unsurlar romanlarda da yerini alır. Romandaki olayların gerçekleşmesi için bir mekâna ve bir çevreye ihtiyaç vardır. "Bu bağlamda tasvir edilen mekânın gerçek dünyada somut olarak bulunup bulunmaması eseri meydana getirenin çok önem verdiği bir konu değildir. Bu tür bir mekân anlayışını bazı araştırmacılar 'stilize etmek' şeklinde açıklamışlardır. Stilize etmeyi, muhayyilede tasarlamak, hayallerde şekil vermek şeklinde tanımlayabiliriz. Daha çok hayal dünyasına hitap eden bu mekân anlayışında bildiğimiz mekân kavramlarını gerçek anlamından uzak buluruz." (Özdemir, 2006:7)

Romanlarda gerçekçi bir çevreyi Avrupa'da özellikle Rönesans sonrası görürüz. Türk edebiyatında ise çevrenin, mekânın gerçekçi bir şekilde anlatılması özellikle 19. yüzyıla dayanır. Yazarlar mekânın etkisini eserlerinde kullanmaya ve çevredeki unsurları daha gerçekçi kullanmaya başlamışlardır. Bu öğeler yaşam tarzını yansıtmıştır.

Yazarlar, hikâyelerde farklı karakterler yaratarak mekânlara, eşyalara okuyucunun farklı bakmasını sağlarlar. Özellikle realistler için eşya çok önemlidir. Gerçekçi anlatılan eşyalar okuyucu üzerinde çok fazla etki bıraktığı düşünülür. Bu yüzden uzun uzun tasvirler yapılır. Natüralistler bu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

konuda realistlerden daha da ileriye giderek çevreyi insan hayatındaki en önemli unsur haline getirirler. Çünkü çevrenin insanın kişiliğini belirlediği düşünülür.

Mekân, hikâyede birer kahraman olarak karşımıza çıkar. Hikâyede gerçekleşecek iyi ya da kötü olayları okuyucuya mekân aracılığıyla sezdirir. Hem Sait Faik hem de Miljenko Jergoviç mekânı eserlerinde birer kahraman gibi kullanmışlardır.

Sait Faik için Gümüş: "*Çağcıl ve yenilikçi bir değişimin başlıca yaratıcısıdır.*" der. (Akt. Tarhan Gündoğ, 2009:16). Jergoviç, Sait Faik gibi gelenekçi bir hikâyeci değildir. Bosna savaşının anlatıldığı "Sarajevo Marlboro" adlı eserinde yaşanan savaşın trajik yönünü okuyucuya göstermek amacıyla değildir. Savaşın gölgesindeki insanların günlük yaşamını anlatır. Bu anlamda bu eser savaşı anlatan diğer roman ve hikâyelerden apayrı bir konuma sahiptir. Sıradan günlük yaşamla savaş biraradadır. Perde önünde küçük insanların, küçük uğraşları sergilenirken aslında perdenin diğer tarafında savaş devam etmektedir. Ancak savaşı konu edinen diğer eserlerde karşılaştığımız gözyaşı, çaresizlik, trajedi, acıma gibi durumları hafif dokunuşlarla geçirir. Savaş bir yerlerde sürüyordur ama hayat her şeye rağmen devam ediyor izlenimini okuyucuda bırakır.

"*Mekân ve özellikle İstanbul, coğrafi yönden ayrıcalıklı konumu, nesilden nesile aktarılan kültür mirası ve sanatçılara ilham verecek kadar muhteşem doğal güzellikleriyle Türk edebiyatının değişmez temalarından biri olmaya hak kazanmıştır.*" (Özdemir, 2006:23) 1870' li yıllardan itibaren İstanbul, hikâye ve romanın vazgeçilmez mekânı olmuştur.

Sait Faik'in hikâyelerinde İstanbul önemli yer tutar. "Hışt Hışt" adlı hikâyede: "*Burgazada'da bir bahar günü tabiatın canlılığı ve güzelliğinden etkilenen yazarın tabiatın kendisine verdiği mutluluğu diğer canlılarla paylaşmak istemesi ve yalnızlıktan duyduğu korku anlatılmaktadır. Hikâyede geçen Kalpazankaya adından yazarın Burgazada'da bulunduğunu anlıyoruz.*" (Özdemir, 2006:81)

"Eftalikus'un Kahvesi" adlı hikâyede: "*Taksim bahçesinde edebiyat meraklısı genç bir hayranıyla oturan yazarın bu gencin "Hikâyeyi nasıl yazarsınız? Sorusuna verdiği örnekleyici cevaplar anlatılır. Hikâyede buldukları konum itibarıyla Taksim Bahçesi, Harbiye ve Şişli'nin isimleri geçer. Yazar o civarda vakit geçiren kör bir adamın hayatının ve hissettiklerinin nasıl bir hikâye konusu olabileceğini genç hayranına anlatmaya çalışır.*" (Özdemir, 2006:81)

"Diş ve Diş Ağrısı Nedir Bilmeyen Adam" adlı hikâyede: "*Anadolu Pasajının sonunda bulunan İranlı bir kahvecinin işlettiği küçük bir kahvede daktilosu ile arzuhalcilik yapan Ferit Yazgan, Beyoğlu ve Sultanahmet adliyelerinde zabıt kâtipliği yapmış, emekli olunca da dilekçe, mektup yazarak, kira kontratı doldurarak ekmek parasını çıkarmaya çalışmaktadır. Ferit Beyi ilginç kılan ise doğuştan dişsiz oluşudur. Ferit Bey, dişsiz doğmuş ve doğduğu gibi dişsiz olarak hayatına devam etmiştir. Yazar Ferit Bey ile hayatı, diş ve dişsizlik üzerine röportaj yapar.*" (Özdemir, 2006:87)

Miljenko Jergoviç'in "Sarajevo Marlboro" adlı eserinde Sarajevo, olayların, hayatların arkasındaki asıl kahramandır. Savaş sırasında Saraybosna'da yaşayan insanların hayatlarını abartısız, gündelik hayatlarını konu edinir. Savaş dönemi olmasıyla birlikte savaş ana olay değildir. Küçük insanlar ve Saraybosna ana karakterlerdir. "Yolculuk" adlı hikâyede yazar: "*Saraybosna her zaman olduğu yerde. Ama biz artık orada değiliz.*" der. Görüldüğü gibi mekân öykünün önemli bir unsurudur. "*Bu unsurun varlığı metinleri öykü olmaya bir adım daha yaklaştırır. Mekân insanın konumunu belirtmesi açısından önemlidir. Ayrıca anlatıcıya farklı bakış açıları sağlar. Kahramanın mekana bakışı oradaki nesnelere ilgili görüşleri ve tasvirleri kişilerin maddi kültürel ve ruhsal durumlarıyla ilgili ipuçları verir.*" (Aydın, 2011:104)

İki yazar arasındaki ortaklıklar sadece mekânı ve eşyaları eserlerinde kullanış biçimiyle

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

sınırlı değildir. Üslûp bakımından da benzerlikler görmek mümkün. Miljenko Yergoviç, hikâyelerini yazarken bir arkadaşıyla konuşuyormuş gibi ifadeler kullanıp çok içten ve sıcaktır. Giriş bölümlerinde öykücü çok zaman harcamaz. Öykülerini olayın geçtiği yeri ve kişileri anlatarak başlatır. "Akbaba" hikâyesinde olayları anlattıktan sonra *"Her neyse, İzzet'in kapısında durmuş, kapıyı açmazsa boğazını keseceğini haykırıyordu."* ifadesini kullanıp sözünü tamamlar. "Her neyse" sözü daha çok konuşma, sohbet ifadesidir. "Kütüphane" adlı hikâyesinde de okuyucuyla sohbet eder gibidir. Cümlelerini yazarken 2. çoğul kişi ekini kullanır: *"Kafanızın üstünde bir düdük sesi duyarsınız. Olay mahallini her zaman pencerenizden açıkça görebilirsiniz."* (Jergoviç, 2001:169)

Jergoviç, halktan kopuk olmayan yalın samimi bir dil kullanır. Jergoviç'in dili okuyucuyu yormaz, sohbet havasında olup hikâye anlatıcısı değil de sizinle konuşan, biri rolündedir. Müzik nağmeleri gibi yazarın hikâyeleri sizi dinlendirir. Sait Faik'in üslûbuna baktığımızda onda da yenilikçi, sıcak bir teknik buluruz. Ertop: *"Dil bazen öykülerdeki yaşantının kendisi olur ve onunla özdeşleşir. Anlatım biçimiyle varolan öyküler yazmaya başlar bu dönemde. Konuşma dilinden, argodan giderek daha çok yararlanır."* (Akt.Tarhan Gündâğ, 2009:18) Jergoviç ve Sait Faik sokağı anlatırken argodan sık sık faydalanır. Sait Faik, "Haritada Bir Nokta" adlı hikâyesinde: *"Ne yapalım gelmesinler. Kırmızı götlü ile davet mi ettik?"* (Abasıyanık, 2012:108)

Sait Faik, toplumsal sorunları anlatırken dahi şiirsel bir anlatım kullanır. Toplumda yaşayan küçük insanların birbiriyle olan çatışmasını, insan öyküsünü anlatma gayesindedir. Var olan çatışmalarda dahi her şeyden önce birey ön plandadır. Bu Jergoviç ile Faik arasındaki diğer bir ortaklıktır. Jergoviç'in "Hırsızlık" adlı hikâyesinde yazar komşusu Rade, bahçelerindeki elmaları çaldığı için onunla kavga eder, bu olayın ardından iki komşu arasında kavga olur ve yıllarca süren bir küskünlüğe dönüşür. Daha sonra savaş başlar ancak iki komşu arasında değişen bir şey olmaz onlar küçük dünyalarında elma hırsızlığından başlayan küskünlüklerine devam ederler: *"Aşağı yukarı yirmi yıl boyunca birbirlerine selam vermediler, tabii kız kardeşler de bir daha hırsızlık amacıyla gelmediler. Birçok ağustos, eylül geçti, elmalar aynı güzellik ve kıskırtıcılıktaydı, fakat iki aile birbirlerinin yüzüne bakmadan yan yana yaşamaya devam ettiler."* (Jergoviç, 2001:24)

"Sarnıç'ta yayımlanan öyküleri inceleyen Peyami Safa bunlarla ilgili olarak; 'Onun hiçbir öyküsünde muayyen vak'a, tahlil, tip aramayınız. Onun her öyküsü bir anılar sarnıcına rasgele daldırılmış bir avuçtur' sözleriyle yazarın edebiyatımıza bir yenilik getirdiğini belirtir." (Akt.Tarhan Gündâğ, 2009:19) Bu ifadeyi Jergoviç'in hikâye kahramanları için de kullanabiliriz. Jergoviç, "Kaktüs" adlı hikâyesinde baş karakter olarak kaktüsü ele alır. Yazarın sevgilisi ona bir kaktüs hediye eder ve tüm hikâye kaktüsün etrafında şekillenir. Savaş döneminde sığınakta olduğu zamanlarda dahi savaş tehlikesine aldırılmadan üst kata kaktüse bakmak için gider: *"Kaktüs hayatımızın keyifli bir ayrıntısı haline geldi. Bir duygusal ilişkiyi hatırlamaya değer kılacak türden bir ayrıntı."* (Jergoviç, 2001:21) Klasik hikâyecilikte bir kaktüsün hikâyenin merkezinde olduğu görülmez. Sait Faik'in "Zemberek" adlı hikâyesinde ise zemberek hikâyenin merkezindeki kahramandır. Okulda sadece Cemil'in saati vardır. Bir gün saatinin zembereği kırılır ve sınıfın alay konusu olur. Tüm hikâye zembereğin etrafında döner.

Jergoviç'in "Tosbağa" adlı hikâyesinde yazarın eski bir arabası vardır. Tosbağa yazarın arkadaşısıdır. Kendisini arabasına benzetir: *"Komşum Salko, mükemmel bir çift olduğumuzu gözlemlemiştî. Koca kafam kısa boylu ama sağlam yapılı vücudumla ben yumuşak kavisleriyle o."* (Jergoviç, 2001:30)

"Sait Faik öykülerindeki karakterler önemli değildir. Bu yüzden öykülerinin bazılarında kahramanlarına bir isim bile vermez. Yazar, bu karakterlere cinsiyetlerini anlatan sıfatlarla örneğin 'bir kadın', 'bir kız', 'bir adam' ya da yaşlarına göre 'bir genç', 'bir çocuk', 'yaşlı bir adam', 'nine' diyerek hitap eder. Bu durum, karakterlerin önemli olmadığını, önemli olan şeyin bir

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

sorunun varlığını dikkatlere sunma olduğunu gösterir. Fransız edebiyatı roman döneminde de Marguerite Duras ve Alain Robbe-Grillet gibi yazarlar, roman karakterlerini 'çocuk', 'koca', 'asker', 'kadın' gibi genel bir adlandırma ile roman kurgusuna eklerler." (Tarhan Gündoğ, 2009:20)

Jergoviç'in hikâyelerinde de kahramanlar önemli olmayıp sıradan insanlar ya da bir eşya hikâyenin kahramanı olabilir. "Sarajevo Marlboro" adlı hikâye kitabında kaktüs, bir hırsız, tosağa, arabası, yüzük, Boşnak güveci, alabalık, akbaba, çan, mektup, saksafoncu, mezarıcı, bahçıvanı hikâyelerin merkezinde görürüz. Mezarcının, bahçıvanın adları hikâyede geçmez. "Edebi metinlerde başlık metnin kendisinden bağımsız farklı bir süreç değil, onunla bütünleşen metinle birlikte ortaya çıkan iletişim sürecinin ayrılmaz birer parçasıdır." (Lüleci,2010:201) Sait Faik ve Jergoviç hikâye isimlerini belirlerken hikâyenin içerisinde geçen basit nesnelere hikâye ismi olarak kullanır. Sait Faik'te "zemberek, fındık", Jergoviç'te "güveç, tosağa" gibi.

Edibe Dolu'nun Sait Faik'in anısına yaptığı bir ankette Dünya Gazetesi yazarlarından Bedî Faik, yazarın dili ile ilgili şöyle söyler: "Her şeyden evvel dili. Gösterişsiz, pürüzsüz, aydınlık bir dildir bu. Öyle ki, bir öyküsünü okuyup bitirdikten sonra, şayet düşünür ve üzerinde durarsanız, lisanını fark edersiniz. Şöyle söyleyeyim; Sait, ne göze, ne kulağa, her şeyden evvel ruha anlatır. Karşınızda değil de, içinizde konuşur gibidir." (Tarhan Gündoğ, 2009:20)

Sait Faik'in hikâyecilikteki yeniliklerini sıralarsak: "Hikâyenin merkezine yazarın bir birey olarak kendini ve kendisiyle ilgili sorunları yerleştirerek, anlatıcı-yazar-hikâye kişisi arasındaki mesafenin kaldırılması, hikâyede gerçeküstü olay ve durumlara yer verilmesi, olay merkezli hikâyeden uzaklaşarak hikâyenin; duygular ve izlenimler etrafında kurulması, toplumsal temalardan uzaklaşarak bireyin varoluşu, yalnızlık, ölüm ve umutsuzluk temalarının ele alınması, serbest çağrışımlarla gelişen bir anlatım dilinin oluşturulması, hikâyenin anlatımının alegori ve imgelerle örülü bir dille kurulması, dil kullanımında yapısal ve anlamsal sapmalara yer verilmesi ve farklı hikâyeler arasında ortak motifler aracılığıyla metinlerarası ilişkilerin kurulması." (Kurt, 2011:1466)

Her iki yazar da kötü olayları ele almakla birlikte hikâyelerinde kötümser, depresif bir atmosfer yaratmazlar. İki yazarın güçlü gözlem yetenekleri bulunur. Çevredeki en ufak eşyayı iyi gözlemleyip tasvir ederek hikâyelerini oluştururlar. Jergoviç'in "Bay Ivo" adlı hikâyesinde Bay Ivo'nun giyimini davranışlarını ayrıntılı olarak anlatır. "Tosbağa hayatında ilk kez düzenli ve temizdi. Bütün o mazdaların hondaların toyotaların arasına sıkışmış romantik fütürüzmin altın çağından mimari modeli andırıyordu." (Jergoviç, 2001:30)

İki yazarın kahramanları hırslı değildirler. Büyük hayalleri yoktur. Aslında bu biraz da yazarların kendi dünya görüşlerinin kahramanlarına yansımalarıdır. Sait Faik, hayatında hiçbir zaman çok gösterişli bir yaşam tarzı sürdürmemiştir. "Sait Faik'in eserlerinde yazarın kendisiyle ve birbiriyle benzerlik gösteren anlatıcıların olduğu bir gerçektir." (Güven, 2010:7) Jergoviç de bu bakımdan Sait Faik'e benzer. Jergoviç'in "Boşnak Güveci" adlı hikâyesinde Zlatan zengin bir ailenin oğlu olmasıyla birlikte sevdiği kızla Zagreb'te yaşayabilmek için Boşnak güvecini yaparak açılışı dener.

Eşyalar farklı anlamlarda karşımıza çıkar. Jergoviç'in "Hırsızlık" adlı hikâyesinde elma ağacı sadece bir ağaç değildir. Kahramana canlılık tazelik yaşam sevinci veren bir meyvedir. Sait Faik'in hikâyelerinde de gerçeklik farklı anlatılır. "Sait Faik'in gerçeklik meselesine dikkat çeken Mehmet Kaplan onun gerçekliğe yaklaşımını şöyle değerlendirir: 'Sait Faik hayata bakış ve anlatış tarzı bakımından gerçekçidir. Fakat o gerçeği sade dış görünüşü bakımından anlatmaz dülger balığında olduğu gibi çirkin dış görünüşünün arkasında iyi bir ruh derin bir anlam bulur. Sait Faik kainatın sadece dışını değil içini de görür.'" (Aslan, 2007:30) Sait Faik, hikâyelerindeki nesnelere farklı anlamlar yükleyerek anlatır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

SONUÇ

Cumhuriyet döneminin önemli hikâyecilerinden Sait Faik ve günümüzün Bosna-Hersek edebiyatının önemli hikâyecisi Miljenko Jergoviç aynı dönemlerde yaşamamış olmakla beraber hikâyeye tekniği ve üslup bakımından benzerlikler göstermektedirler. Her iki yazarda da mekân ve eşyalar farklı anlamlar taşımaktadır. Mekân yazarların eserinde kahraman olarak işlenmiş, en trajik olaylar dahi kendisini kadife yumuşaklığında gösterilmiştir. Sait Faik geleneksel hikâyeye tekniğine bağlı kalmayıp mahalleleri, yoksulluğu, İstanbul sokaklarını, balıkçıları günlük hayatını anlatarak aslında kendi kişiliğini de ortaya koymuştur. Onun yaşam tarzını hayata bakış tarzını hikâyelerinde yakalamaktayız. Bu bağlamda Jergoviç de “Sarajevo Marlboro” adlı hikâyeye kitabında Saraybosna’da çocukluğundan itibaren karşılaştığı kahramanların sıradan hayatını anlatırken kendi geçmişinden, yaşam tarzından sahneler bize sunar.

Toplumsal çalkantıları kendi ruh dünyalarındaki süzgeçten geçirdikten sonra okuyucuyla paylaşırlar. Geleneksel kalıplardan sıyrılarak en basit nesneyi en sıradan mekânı öykülerinde işleyip en trajik durumları ise basitleştirerek verirler. Sait Faik’in hikâyelerinde toplumu değiştirmek ya da bireyi değiştirmek gibi birtakım fikirler empoze etmek gayesi yoktur. Hatta bu yüzden zaman zaman eleştiriye uğramıştır. Jergoviç de hikâyelerinde böyle bir maksat gütmeyiz. En küçük ayrıntıyı dahi atlamadan bir kompozisyon çizer.

KAYNAKÇA

- ABASIYANIK, Sait Faik, *Seçme Hikâyeler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.
- ASLAN Celal, *Sait Faik'in Öykülerinde Kurgu ve Anlatım Teknikleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.
- AYDIN Emel, *Orhan Veli'nin Şiirlerinde Öykü İzleri Sait Faik'in Öykülerinde Şiir İzleri*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2011.
- GÜVEN Oğuz, *Sait Faik'in Hikâyeye ve Romanlarında Homoerotizm Erkek İmgesi ve Kadın Temsilleri*, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2010.
- JERGOVIÇ, Miljenko, *Sarajevo Marlboro*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.
- KURT, Mustafa, *Modernizm ve Gerçeküstücülük Bağlamında Sait Faik'in Son Hikâyeleri*, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3 Summer 2011, p. 1463-1475 TURKEY*
- LÜLECİ, Murat, *Yeni Bir Disiplin Olarak Dil Bilim Ve Türk Edebiyatına Metin Dilbilimsel Yaklaşım*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Sosyal Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2010.
- ÖZDEMİR Yeşim, *Sait Faik Abasıyanık'ın Eserlerinde Mekân Olarak İstanbul*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- ÖZMEN Ruhi Engin, *Hışt Hışt*, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinema- Tv Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- TARHAN GÜNDAĞ, Özlem, *Guy De Maupassant İle Sait Faik Abasıyanık'ın Öykülerindeki Ortak İzlekler Karşılaştırmalı İçerik Çözümlemeleri*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2009.